

Patula Berm beeldhouwt charmante vrouwen in overdreven dimensies: *la dolce vita*

Patula Berm (1966) is in de beeldhouwkunst autodidact. Zij is gevormd door het intens lezen van boeken en kijken naar het gehele oeuvre van de Italiaanse film. Op haar scholen, achtereenvolgens een bibliotheekacademie, mode-academie en school voor theatervormgeving vond ze slechts incidenteel de inspiratie die ze van huis uit wel heeft meegekregen. Van een moeder die kapster is, leer je wat mode is, leer je kijken naar mensen en modellen, leer je de meest verfijnde nuances in kleur en natuurlijke materialen aan te brengen. Door het materiaal glas dat ze in de jaren 90 in haar eerste beelden toepaste, heeft ze het stempel 'glaskunstenaar' gekregen, als ware zij een ambachtelijke glasblazer, een ontwerper van klassieke glas-in-lood-ramen of bewerker van geslepen en gepolijste facetten. Niets is minder waar. Daargelaten dat zij een vakvrouw is in de glastechnieken die zij toepast, met name appliqué, fusing, stringers en lampworking. Voor zover Patula Berm het materiaal glas toepast, is het concept van de uiteindelijke vorm bepalend en gebruikt ze de specifieke kwaliteiten van het materiaal zodanig dat ze het zorgvuldig tot een figuratief beeld in elkaar kan stapelen en plakken.

door Annelien van Kempen
foto's Petra van Velzen

Rechts: Patula Berm, *Oceania*, een spoor van zeewier in ijle lucht..., 2000; gefused en gestringerd bullseye glas, rvs-voet; 250 x 107 x 78 cm

Patula Berm, *Medusa*, bekoorlijke vlechten als slangen met glanzende kwallen verstrengeld..., 1999; geblazen glas, kunsthaar, staal, hout; 190 x 100 x 75 cm

Patula Berm, *Zephora*, zilte druppels dwalend in oesters..., 2001; glas, oesterschelpen, staal, hout, hoed met schemerlamp; 205 x 125 x 130 cm

Patula Berm, *Parisienne*, decadent koraal van geparelde walnoten... (met model Lotte), 2002; gefused bullseye glas, walnootdoppen, kralen, staal, hout; 250 x 115 x 95 cm

Na de eerste beelden in uitsluitend glas volgt het medegebruiken van natuurlijke restmaterialen of ruim voorhanden 'dagelijkse gebruiksvoorwerpen' en maakt zij metaforische figuren waarin aan een gelast frame voorwerpen (mossel- en oesterschelpen, walnootdoppen, bestek, Spaanse pepers, haarstukken en -extensies) worden bevestigd, die hun eigen beeldende expressie behouden. Patula Berm werkt in reeksen: eerst onderzoekt ze (combinaties van) materialen en kleuren in kleine torso's (bustiers) en holle hangende objecten (pruiken), daarna worden die uitgewerkt in mythische en fantastische beelden, zoals de monumentale vrouwenbeelden *Zephora*, *Parisienne* en *Oceania*.

Zij vestigt zich in 2008 in een eigen atelier in Amsterdam en daar ontstaat de serie 'Pointillistische beelden' waarin zij ornamentjes glas en scherven porselein minutieus drapeert tot abstracte beelden gehuld in elegante strapless robes. De uiterst secuur aangebrachte kleurnuances in de beelden *Wondering* en *La dolce vita*, zijn voorafgegaan door onderzoek naar toepassingen van lampwork moretti glas in vrouwelijke accessoires als sieraden en spiegels. Het rijkelijk toepassen van (onderdelen van) thee- en koffieserviezen op elementaire delen van de vermeende vrouwenlichamen werkt humoristisch, als komische kwinkslagen in een vrolijk blijspel.

In 1986 organiseerde de Stichting Glas het glassymposium *Glas 86* in Leerdam en Acquoy. Beeldhouwers toonden in de jaren 80 meer interesse voor en maakten vaker gebruik van het materiaal glas. De meesten van hen waren echter niet zo bekend met de verwerkingsmethoden. Doel van de stichting was '...het glas toegankelijk te maken voor kunstenaars ten behoeve van beeldende kunst en architectuur'.⁽¹⁾

Patula Berm (1966) was zich als twintigjarige onbewust van deze ontwikkeling in de beeldende kunst. Ze volgde lessen aan de Frederik Muller Academie en maakte zich op om te gaan studeren aan de Amsterdamse Modeacademie Vogue. Ze stapte gedreven over naar de opleiding Theatervormgeving van de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht en dompelde zich onder in het theater via performances en decors maken. Tot ze haar nieuwsgierigheid in het theaterwerk had bevredigd en als vol-

komen autodidact 'een beeld van een vrouw, oprijzend uit het water' wenste te maken. Glas leek haar het materiaal dat het meest in aanmerking kwam om de golven van water die een soort vervormde tweede huid om de vrouw heen vormde, te verbeelden. Let wel, het glas moest aan twee eisen voldoen: ze wilde het kunnen bewerken, zodat het een 'stof' leek en ze wilde het toepassen in een vrouwenbeeld om er een menselijke 'verstilde beweging' mee uit te drukken.⁽²⁾

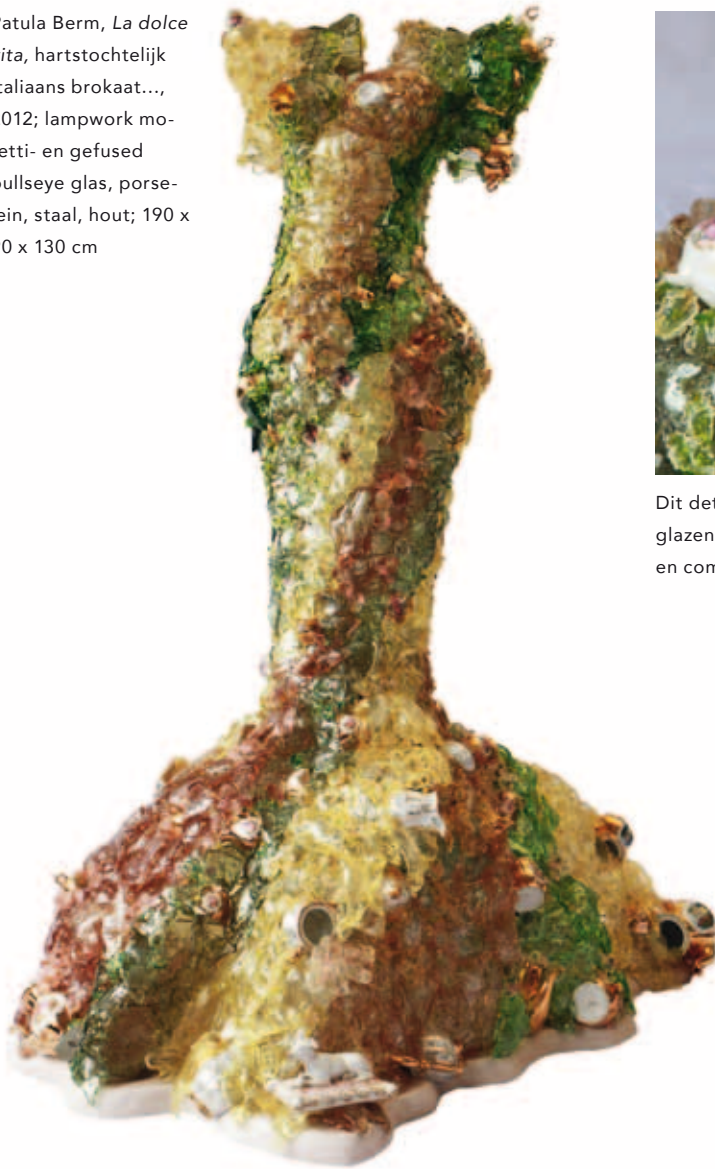
Sculpturen

Patula Berm schiept beelden. Beeldhouwen is een ambachtelijke discipline die veel geduld en doorzettingsvermogen vraagt. Door de toegepaste materialen blijkt dat het merendeel van de beeldhouwwerken niet is gehouwen maar gemodelleerd. In plaats van weg te nemen is er toegevoegd. Berm neemt niet weg, ze voegt toe en modelleert. Haar beelden zijn samengesteld uit meerdere materialen, het zijn geassembleerde objecten.

In 2002 werd ze genomineerd voor de Bernardine de Neeve-prijs, stimuleringsprijs voor hedendaagse glaskunst. Ter gelegenheid van deze prijs toonde ze in Museum Jan van der Togt in Amstelveen de sculpturen *La Parisienne* en *Oceania*, toen nog *Walnotenbeeld* en *Watervrouw* geheten. In de catalogus verklaarde ze: "Het zijn bourgondische vrouwen, net als ik zelf. Voor mij zijn het echter geen zelfportretten, maar mensen die zich in de ruimte situeren. Theatrale figuren die iets te maken hebben met water. Theatraal, omdat je in het theater ook mensen vormgeeft. Water, omdat me dat fascineert. Ik zwem graag en ben geboeid door de wereld in en onder water".⁽³⁾

Het is betekenisvol om bij de beschouwing van de sculpturen van Berm de verbinding te leggen tussen podium- en beeldende kunsten. In de tijd van de barok nam het belang van opera en ballet enorm toe, uitwisseling met de schilder- en beeldhouwkunst en de architectuur zorgde voor prachtige decors en mise-en scènes. Het zal dan ook geen toeval zijn dat Berm's jurken, bustiers, pruiken, spiegels en sieraden zo'n weelderige sfeer van barok oproepen. Het liefst ziet zij haar sculpturen in en om theatergebouwen. Operahuizen, schouwburgen, concertzalen, filmhuizen, dans- en muziektheaters vindt zij

Patula Berm, *La dolce vita*, hartstochtelijk Italiaans brokaat..., 2012; lampwork moiretti- en gefused bullseye glas, porselein, staal, hout; 190 x 90 x 130 cm

Dit detail van *La dolce vita* laat duidelijk zien dat Patula Berm honderden glazen fragmenten maakte om het meer dan menshoge beeld op te bouwen en combineerde met porseleinen serviezen

de omgevingen waar haar beelden thuishoren. Het zijn plekken waar gewone mensen samenkomen, uitgaan, in vervoering raken. Ontmoetingsplaatsen van mensen zoals zijzelf, op zoek naar werelden vol verbeelding en zintuiglijke ervaringen.

De beelden zijn dan ook aangekocht door een gevarieerd gezelschap bewonderaars in binnen- en buitenland. Het Duitse Glasmuseum Alter Hof Herding heeft twee *Jurken* in de collectie, de cruiseschepen *Queen Mary 2* en *Amsterdam* namen beelden aan boord, het Stadsdeelhuis Amsterdam-Noord heeft twee sculpturen geplaatst in hal en restaurant en zorgcombinatie Marga Klompé toont in de hal van het woonzorgcentrum in Winterswijk het beeld *Wondering* (2012).

Inspiratiebronnen

De Vlaamse kunstenaar Paul Delvaux (1897-1994) is een van de inspiratiebronnen van Patula Berm. Hij schildert

vrouwelijk naakt en vrouwelijke gestalten in romantische, soepel vallende kleden te midden van surrealistische omgevingen. In navolging van Delvaux noemt Berm zich graag 'poëtisch realiste'. Een andere inspiratiebron, de Franse impressionist Paul Seurat (1859-1891) schilderde 'licht' en werd aangeduid als pointillist. Hij probeerde schilderijen te maken met spatjes zuivere kleur. Wanneer je de schilderijen op afstand bekijkt lopen de spatjes en vlekjes kleur in elkaar over en geven een rijk geheel van levendige kleur. Berm vormt in navolging van Seurat, licht door kleuren glas, porselein en andere materialen samen te voegen. Door haar zeer gedetailleerde wijze van kleurig werken presenteert zij zich als collega-pointilliste.

"Jurken: kan je die dragen?" is een veelgestelde vraag bij de sculpturen van Patula Berm.

Jurken zijn mode, kledingstukken, onderhevig aan de tijdgeest, ze zijn in de mode, uit de mode en inderdaad, je

kunt ze dragen. De sculpturen van Berm daarentegen presenteren zich als tijdloze kunst. Vraag een couturier om een jurk te maken in het model van Berm's *Jurken* en er zullen meters stof van zwaar brokaat met zilver- of gouddraad moeten worden aangeschaft: circa 8 meter stof van 1,40 m breed om ruimvallende plooiën mogelijk te maken. Dat is 11 vierkante meter stof! Berm assembleert uit enkele duizenden fragmenten per beeld ruim 10 vierkante meter materialen aan elkaar. Doet ze dat bewust? Neen, hoeveelheden houden haar niet bezig: "Geen idee! Ik blijf gewoon maken tot de constructie bedekt is." (4). Ze werkt dan ook intens, maandenlang, aan de modellering van haar beelden.

Zo is de benaming *Jurk* voor een onbeveeglijke sculptuur van 2,5 meter hoog, 1,5 m² vloeroppervlak en een gewicht van meer dan 100 kilogram een gotspe. Maar wel een benaming die Patula Berm 20 jaar geleden zelf introduceerde voor haar vrouwenbeelden. En daarom geloven we haar op haar woord, bevestigen haar in haar fantasie. Wij vrouwen willen deze *Jurken* dragen.

Formaten

Heb je als toeschouwer besef van het formaat van de *Jurken*? Zolang je via fotografie de beelden beschouwt kunnen ze klein van stuk zijn. Pas in de realiteit ervaart de toeschouwer het groteske van de beelden: het zijn gracieuze reuzinnen, charmante lange vrouwen in overdreven dimensies. Vrouwen van vlees en bloed van twee meter en langer zullen niet zonder meer charmant zijn, zij vallen op, maar ook uit de toon door het buitenproportionele.

Patula Berm, *Gestapelde jurk*, 1995; vlakglas, paspop; 200 x 80 x 90 cm. In de hal van het Gorcum Museum tijdens de tentoonstelling *Contrasten in Glas*, 1997. Foto Hans Roest

De dagelijkse gebruiksvoorwerpen die Berm in haar nieuwste beelden verwerkt zijn porseleinen serviezen met romantische motieven, vooral de Engelse sferen van de 18^e en 19^e eeuw spreken haar aan. In die tijd was thee, koffie en cacao drinken een belangrijk onderdeel van het maatschappelijk leven en werden uitgebreide thee- en koffieserviezen in porselein vervaardigd. Gedreven gaat ze met de serviezen te werk en slaat, indien nodig, met een hamer koppen, schotels en potten in ferme tikken aan diggelen, waarbij zij secuur in de gaten houdt dat zij de vorm- en decor-details bewaart. Zelfs het kleinste onderdeel in haar formidabele beelden is niet toevallig. ●

Annelien van Kempen heeft een breed portfolio aan activiteiten. Zij is glaskunstenaar en werkt aan ontwikkeling van creatief ondernemerschap. Ze doet research, marketing en verkoop voor collega kunstenaars, organiseert reizen, schrijft en geeft presentaties. Ze is juriste en werkte als manager in de glasindustrie.

NOTEN

1. Kees Broos: *Beelden in Glas / Glass Sculpture*. Stichting Glas / Veen-Reflex, Utrecht, 1986.
2. Piet Augustijn: *Contrasten in Glas*. Gorcum Museum, Gorinchem, 1997
3. Piet Augustijn: *Bernardine de Neeve-prijs 2002*, Vereniging van Vrienden van Modern Glas, 2002.
4. Annelien van Kempen: *Patula Berm - 20 jaar theateraal in beeldende kunst*, 2013

Atelier De Vlucht, Burgemeester de Vlughtlaan 125, NL-1063 BJ Amsterdam (Nieuw-West), tel +31 (0)6-54713174, info@patulaberm.nl | April-expositie met rondleidingen. Patula Berm stelt vijf jurken en bustiers, pruiken, spiegels en juwelen tentoon in haar eigen, romantische atelier. Open: zaterdag 12 april en het Paasweekend zaterdag 19 april, zondag 20 en maandag 21 april 13.00-18.00 uur en op afspraak; rondleidingen door Annelien van Kempen op zaterdag 12 en 19 april om 15.30 uur | www.patulaberm.nl; facebook: Patula Berm Glas

Werk van Patula Berm is in stock bij

• **Galerie Chrisart, Noordeinde 182, NL-2514 GR Den Haag, tel +31 (0)70-8700153; info@chrisart.nl | Open: woensdag t/m zondag 12.00-17.30 uur | www.chrisart.nl**

• **De Kliuw, Ondernemers in Kunst, Kreijl 28, NL-5591 TR Heeze, tel +31 (0)6-51102616; info@dekliuw.nl | Open: op afspraak. www.dekliuw.nl**

De sculpturen van Berm doen daarom niet alleen in hun uitdossing, maar vooral in formaat, onbewust een beroep op de verbeelding van de toeschouwer. De *Lege Jurken* zijn gedaan aan wier ontmoeting je niet voorbij kan gaan, die je raken.

Hoewel Berm aangeeft gewoon mooie dingen te willen maken, schoonheid wil toevoegen, lijkt het gerechtvaardigd haar vrouwenbeelden ook als portretten te zien. Zij houdt van het portret, abstraheert het, ze is geïnteresseerd in mensen. Vrouwenkop en -figuur van de Italiaanse filmactrice Anna Magnani, inspireren haar verbeelding rijkelijk tot pure plasticiteit.

Ze maakt, als zij aan een beeld werkt, om te beginnen een driedimensionale stalen constructie. Beheersing van de lastechniek is noodzaak, het maakt de materialisatie van de inwendige structuur mogelijk, met lassen begint haar beeld. Zij zoekt de ruimtelijke accenten die de verschijning van het beeld zullen bepalen in de vorm van buik, borsten, billen, heupen. Met hoed en lange mouwen, zonder kop en zonder armen.

Patula Berm, *Wild River*, 2013; lampwork morettiglas, porselein, staal; 45 x 30 x 23 cm